

Lignende bestemmelser er indeholdt i andre landes lovgivning, f. eks. i den svenske „Förordning angående handel med vissa mineraloljer“ af 10. juni 1938, i henhold til hvilken det er pålagt de enkelte importører af mineralolier til enhver tid at have lagerbeholdninger, hvis størrelse fastsættes i forhold til omsætningen, og i den norske lov af 14. december 1956 om forsynings- og beredskabs tiltak.

Skulle en krig ramme Danmark, eller skulle en særlig spændt udenrigspolitisk situation udløse en fare for krig, kan man ikke regne med, at de fornødne regulerende foranstaltninger vil kunne træffes inden for rammerne af den i fredstid almindeligt gældende lovgivning. Det vil på den anden side være den siddende regerings pligt at sørge for den maksimale udnyttelse af landets samlede ressourcer til sikring af befolkningens overlevelse og forsvarrets effektivitet, og det vil derfor være et nødvendigt led i den civile beredskabsplanlægning udover nærværende lovforslag at forberede den fuldmagtslovgivning, som må antages at blive nødvendig, til forelæggelse for folketinget.

En sådan generel fuldmagtslovgivning må give regeringen bemyndigelse til bl. a. at rekvirere ejendom til landets beredskab, at gennemføre pengepolitiske og forsyningspolitiske foranstaltninger, herunder rationering, prisregulering og produktionsregulering, regulering i transportmulighederne, kontrol med post-, telefon- og telegraftrafikken og visse ændringer i retsplejeloven.

Såfremt en generel fuldmagtslov ikke måtte være gennemført i tide, må regeringen basere sig på i en krisesituation at træffe de nødvendige foranstaltninger i medfør af princippet om den konstitutionelle nødret og derefter så hurtigt som muligt søge at skabe de formelle lovgivningsmæssige forudsætninger for de påkrævede nødfuldmagter.

Som anført må dog både principielle og praktiske hensyn tale for, at folketinget på forhånd udformer og godkender de fuldmagter, som kan komme på tale. Bortset fra, at dette stemmer bedst med demokratiets grundsætninger, vil det i høj grad styrke regeringens stilling, at det ikke i det enkelte tilfælde bliver nødvendigt at overveje, om betingelserne for at gå uden for lovgivningens rammer, d. v. s. udøve konstitutionel nødret, er til stede. Sådanne overvejelser vil let kunne føre til skadelige forsinkelser og i det hele svække regeringens handlegkraft. Den, der skal handle ud fra nødretsprincippet, må regne med, at han på et senere tidspunkt, når normale forhold er genoprettede, skal stå til ansvar for sin handlemåde,

d. v. s. skal kunne anskueliggøre, at det i den pågældende situation var umuligt at gennemføre eller afvente en folketingsbehandling.

Også af udenrigspolitiske grunde vil det være af væsentlig betydning, at regeringen kan støtte sig til klare fuldmagter vedtaget af landets lovgivende forsamling.

Det skal i denne forbindelse bemærkes, at grundlovens bestemmelse om udstedelse af foreløbige love ikke efter sin oprindelse tager sigte på en situation som den heromhandlede.

I tiden fra 1849 til 1953 kunne efter denne bestemmelse kongen i særdeles påtrængende tilfælde, når rigsdagen ikke var samlet, udstede foreløbige love, der dog ikke måtte stride mod grundloven og altid straks efter rigsdagens sammentræden skulle forelægges til godkendelse eller forkastelse.

Bestemmelsen tog således efter sin historiske oprindelse ikke sigte på udøvelse af lovgivningsmyndigheden i krisesituationer, idet dens anvendelse var knyttet til den betingelse, at den lovgivende forsamling var forhindret i at tage beslutning på grund af hjemsendelse eller opløsning. Idet der ses bort fra bestemmelsens særlige anvendelse i slutningen af forrige århundrede, må det indrømmes, at bestemmelsen i den forløbne tid kun har været lidet anvendt.

Efter grundlovsrevisionen i 1953 har en adgang til udstedelse af foreløbige love for så vidt været mindre påkrævet end tidligere, idet folketinget nu altid er samlet, medens det tidligere lå i regeringens magt at hjemsende rigsdagen. Forfatningskommissionen overvejede da også at udelade bestemmelsen i den nye grundlov, men under hensyn til, at folketinget — f. eks. straks efter et nyvalg — kan være faktisk udelukket fra at afholde møder, besluttede man at bibeholde bestemmelsen med bl. a. den ændring, at ordene „ikke er samlet“ ændredes til „ikke kan samles“, d. v. s. ikke kan afholde møder.

Det må således anses for tvivlsomt, om en selvstændig anordningsmyndighed for den udøvende magt i en krisesituation vil have hjemmel i grundlovens § 23. Udtrykket „når folketinget ikke kan samles“ tillader næppe udstedelse af foreløbige love i en uvarslet situation, hvor folketinget ikke er afskåret fra at afholde møder, men hvor der skal gribes ind fra statsmagtens side med så kort varsel, at ekstraordinær sammenkaldelse af folketinget ikke vil kunne afventes.

Uanset på hvilken måde man vælger at gennemføre den fornødne lovgivning, vil det være af betydning, at den er forberedt i tide, således at de myndigheder, der skal anvende den, er bekendt med det påtænkte indhold og kan indrette deres pla-